

SPIONAGEROMAN OVER EEN OORLOG
DIE AMERIKA NIET KON WINNEN

ROEL THIJSSSEN BROEDER BLOED

DEEL 1 IN DE GRAHAM MARQUAND-REEKS

M
marmer

ROEL THIJSEN

BROEDERBLOED

*Voor Roland,
meer een bloedbroeder
dan zomaar een vriend*

“He was frank to confess that he did not understand much about large sums of money. He was never a leader, because he had never liked to stick out his neck. He was not even a conspicuous figure, because he never wanted to be different from the crowd. He would never have lived it down if he had told anyone that he wished to go to West Point, because everyone would have called him ‘soldier’ or something of the sort.”

JOHN PHILIPS MARQUAND, *‘Melville Goodwin, USA’*

DE EEUWIGE OORLOG

DE KORPORAAL MAAKTE MET ZIJN KA-BAR-MES AAN DE BOVENkant van de zak een opening en liet er wat rijst uitlopen. Hij ving de korrels op in zijn linkerhand, draaide zich om en toonde de vier anderen zijn gesloten hand, alsof hij er zo dadelijk een duif uit zou laten opvliegen. Kiao keek inderdaad gebiologeerd naar Eastlakes hand, Graham Marquand deed alsof het ook voor hem een verrassing zou zijn. De twee Vietnamese arbeiders toonden niet meer dan geveinsde belangstelling.

Graham gaf een nauwelijks merkbaar knikje. De korporaal opende zijn hand. Tussen de rijstkorrels kronkelden een drietal oranjekleurige larven en één volwassen kastanjebruine rijstmeelkever.

Kiao trok een gezicht dat eerder teleurstelling dan afschuw leek uit te drukken. De Vietnamezen keken van de hand naar de zak.

Graham begreep dat de drie oosterlingen niet bang of vies waren van de kevers maar wel van de schade die ze aan de rijst konden aanrichten. Voor wie honger aan den lijve had meegemaakt leek elke verspilling van voedsel levensbedreigend. Hij haastte zich de Chinees gerust te stellen:

‘Er zit in werkelijkheid geen enkele rijstmeelkever in de zak, monsieur Kiao. Korporaal Eastlake heeft een handjevol van de bestjes in een van zijn broekzakken en de truc is dat hij er al een paar in zijn hand heeft wanneer hij de rijst erin laat stromen.’

De Chinese handelaar keek hem met licht toegeknepen ogen aan en knikte, maar Graham zag dat hij nog niet helemaal overtuigd was.

‘De rijsthandelaar reageerde vanzelfsprekend geschokt toen de korporaal hem het ongedierte toonde. Hij ontkende dat er kevers in zijn zakken zaten, beweerde dat de zakken kort daarvoor gevuld waren en toen gegarandeerd vrij waren van insecten.’

‘En wat deed u vervolgens?’

Graham voelde hoe zijn mondhoeken zich naar boven plooiden: ‘Ik liet korporaal Eastlake zijn hand onder de neus van de man duwen, zodat hij de larven zelf kon zien krioelen. Dat deed het hem.’

Kiao produceerde een eerste aanzet tot een glimlach: ‘Hij bood u aan alle zakken te controleren en desnoods te vervangen?’

Graham grijnsde nu breeduit: ‘Beter nog: wij mochten de aangetaste zakken houden – we vonden er zagezegd drie, want toen was Eastlakes broekzak leeg – en kregen er drie nieuwe bij. Dat betekent zes zakken voor u, plus twee extra, waarin wij alsnog kevers aantreffen. Met de rest van de lading rijden wij terug naar het konvooi.’

‘Bent u niet bang dat er vervelende vragen over zullen worden gesteld?’

De Chinees stak een nieuwe sigaret op, de derde in de korte tijd dat ze in zijn loods waren.

Graham haalde de schouders op: ‘Vervelend voor wie? De rijsthandelaar zal mijn verhaal bevestigen, omdat hij veel te bang is dat het leger niet meer bij hem zal kopen. Natuurlijk vermoedt hij dat wij hem bedonderd hebben, maar zo doe je tegenwoordig zaken in de Vietnamese republiek. Hé, hij moet het maar zien als een extra belasting. En beter aan ons dan aan Charlie, nietwaar?’

Kiao nam een diepe teug van zijn sigaret, alsof het de eerste was van die dag in plaats van de zoveelste. Hij knikte en hoestte tegelijk. De rook en de woorden kwamen hortend zijn mond uit: ‘Vermoedelijk betaalt hij aan iedereen: de Vietcong, de staat, het leger, u.’ Hij maakte een wuivend gebaar, waarmee hij zowel de rook als eventuele muizenissen definitief verdreef: ‘Alles.’

‘In ieder geval, die truc werkt perfect, monsieur Kiao. En Eastlake beheerst hem alsof hij een circusact van niveau opvoert.’

Hij zette zijn handen in de zij en knikte tevreden naar de korporaal, die niets had kunnen volgen van de Franse conversatie, maar wel grijnsde, omdat hij voelde dat de sergeant hem een compliment gegeven had.

De Chinees had weinig oog voor de Amerikaanse goochelaar, annex onderofficier. Ook de rijstzakken leken hem maar matig te interesseren. Hij gaf de twee Vietnamezen enkele korte bevelen in hun eigen taal, waarna ze zich haastten om het gewenste aantal zakken van de vrachtwagen af te laden. Daarna wendde hij zich weer tot Graham en verzocht de sergeant hem te volgen naar zijn kantoor, om de transactie af te handelen.

‘Zal ik die twee *Gooks* in de gaten houden, *sarge*? Dat ze er niet toevallig tien of twaalf zakken afhalen?’

‘Doe maar’, antwoordde Graham, die hoopte dat de anderen de denigrerende benaming voor Vietnamezen niet gehoord hadden. ‘Ik ben zo terug.’

Hij volgde de kleine Chinees, die met een sloffende gang naar een zijdeur in een van de muren van de hal liep. Het lichtblauwe pak dat hij droeg, moest modieus en elegant zijn geweest in de jaren vijftig maar slobberde nu om zijn lichaam. De bruine mocasins waren zo afgesleten dat het meer sokken leken dan schoenen. Het verbaasde Graham dat de man van wie hij wist dat hij diverse handelsfirma’s en horecazaken in Cholon bezat, zo slordig gekleed kon gaan. Of was het een vorm van camouflage? Om eventuele kidnappers op een dwaalspoor te brengen?

Nog in de ban van deze vragen sloot hij de metalen deur achter zich en voelde direct dat de temperatuur een aantal graden daalde. In het kantoor was het niet werkelijk koel maar in ieder geval minder heet dan in de hal. Een elektrische ventilator ploegde door de klamme lucht en deed de punten van de papieren op het bureau telkens opwaaien, alsof ze voortdurend trachtten te ontvluchten maar er de kracht voor misten.

‘Neemt u plaats, monsieur Marquand. Zal ik thee laten brengen?’

De sergeant ging voorzichtig zitten in een van de twee gammele rotanstoelen voor het bureau, terwijl Kiao een tussendeur opende en iets in het Chinees riep.

Merkwaardig hoe zijn stem altijd meer volume heeft als hij zijn moedertaal gebruikt, dacht Graham.

‘Ik zal u het geld voor de lading direct uitbetalen. Het zal wel in piasters zijn en niet in dollars. Ik hoop dat dit geen onoverkomelijk bezwaar is?’

Graham maakte een gebaar met zijn rechterhand dat uitdrukte dat het in orde was.

‘U moet dan wel zelf bepalen hoeveel u aan de korporaal geeft. Het aandeel van uw collega Sedgwick is altijd hetzelfde, nietwaar?’

‘Vijfendertig procent, ongeacht of hij er iets voor moet doen of niet’, zuchtte de sergeant.

Kiao opende een lade en haalde er een metalen geldkistje uit met het sleuteltje al in het slot. Graham verbaasde zich over de nonchalance van de zuinige Chinees maar concentreerde zich vervolgens op het meetellen van het geld. De biljetten leken al vaak van hand tot hand te zijn gegaan en aan elkaar te plakken, alsof ze elkaars nabijheid nodig hadden om nog van waarde te kunnen zijn. Hij pakte het stapeltje aan en stopte het zonder het nog eens na te tellen in een binnenzak van zijn uniform.

‘Dank u’, antwoordde hij beleefd.

‘Ik vind het toch heel gedurfd hoe u elke keer weer zo iets klaar speelt.’

‘Ik weet onderhand hoe ik op de hebzucht en de angsten van anderen moet inspelen. Is dat niet de kern van de kunst van het zakendoen, monsieur Kiao?’

De Chinees glimlachte weer, maar ditmaal leek hij werkelijk geamuseerd. Met een benige wijsvinger probeerde hij een zwarte lok haar, die onder aanmoediging van de ventilator een zwakke poging deed van plek te veranderen, op zijn plaats te leggen: ‘Geef u inmiddels ook de voorkeur aan de commercie boven het militaire, sergeant Marquand?’

De vraag verraste Graham. Hij wist werkelijk niet wat hij moest antwoorden. Om zich een houding te geven haalde hij een

pakje Winston uit zijn borstzakje en stak er een op, bedacht toen dat hij de ander er een had moeten offreren en deed het alsnog. Kiao wimpelde het aanbod weg, stopte het geldkistje terug in de lade en viste vervolgens een pakje Kools uit het borstzakje van zijn eigen overhemd. Hij grijnsde toen hij Grahams verbaasde blik zag.

‘Ja, ik rook sinds kort het merk dat u verhandelt.’

Hij pakte een benzineaansteker van het bureaublad en stak de sigaret aan. Net als daarstraks nam Kiao een krachtige teug en begon direct na het uitblazen te hoesten. Het klonk erger dan voorgaande vorige keren. Alsof zijn longen bij het verslijten gelijke tred wilden houden met zijn schoenen en zijn kleren.

Graham snoof de mentholgeur op. De tussendeur ging open en een Chinees meisje kwam binnen met een dienblad. Ze maakte eerst een buiging voor Kiao en daarna een lichtere voor de sergeant.

‘Mijn jongste dochter, Meiying’, stelde meneer Kiao haar voor.

Graham kwam overeind en beantwoordde wat onhandig het gebaar, wat haar een lachje ontlokte. Ze was slank en lang voor een Chinese, zag hij, en haar gezicht had opmerkelijk regelmatige trekken. Een mooi meisje. Het liefst had hij haar wat langer bekeken maar uit angst onbeleefd te zijn sloeg hij zijn ogen nog eerder neer dan zichzelf en ging weer zitten.

Het ritueel van het inschenken en proeven van de thee verliep zwijgend. Toen Kiao zijn porseleinen kopje voorzichtig neerzette, leek voor zijn dochter het moment gekomen iets te zeggen:

‘De geprepareerde pakjes Kools liggen klaar voor de sergeant, vader.’

Graham keek verbaasd op, zowel vanwege hetgeen ze had gezegd als het accentloze Frans waarin ze gesproken had.

‘Mijn dochter heeft een opleiding gehad aan een van de weinige Franse *lycées* die Saigon nog rijk is. En ze werkt sinds kort mee in mijn onderneming – voor alle zaken, zoals u hoort.’

‘Betekent dit dat ik in het vervolg met *mademoiselle* Meiying te maken zal hebben en niet meer met u?’

Te laat beseftte hij dat zijn woorden te gretig hadden geklonken. Kiao glimlachte weer. 'Misschien, maar ik vrees dat u voorlopig toch vooral met mij zaken zult blijven doen.'

'Ik bedoelde niet dat ik u...'

'Ik begrijp heel goed wat u bedoelde', onderbrak meneer Kiao hem. 'Als ik zo oud was als u en u net zo'n mooie dochter had, zou ik ook niet kunnen wachten.'

Ze lachten alle drie tegelijk. Graham hoorde hoe gemaakt zijn eigen lachje klonk.

'De pakjes Kools heb ik voor u ingepakt in een rugzak, sergeant', zei Meiyong. 'Wilt u dat ik die in de cabine van de vrachtwagen leg?'

Graham wilde weigeren, bedacht toen dat Kiao wellicht nog wat met hem te bespreken had en knikte. 'Graag. De anderen zullen ook wel klaar zijn met het afladen. Ik vertrek meteen.'

Nadat het meisje het kantoor had verlaten, leunde meneer Kiao naar voren. 'De zakken rijst zijn welkom, monsieur Marquand. Voor rijst is er altijd een markt in deze hongerige en slecht bevoorradete stad. Maar voor de meer luxueuze zaken heb ik meer klanten en ook een hogere prijs.'

Graham wist waarop de ander doelde: C-Rations met vlees, chocolade, crackers en andere smakelijke gerechten. Kiao had ook al eens geopperd dat wapens welkom waren, maar daar was hij eenvoudigweg niet op ingegaan. Wapens waren hem een stap te ver, vooralsnog tenminste.

'Ik zal mijn best doen, monsieur Kiao. Maar het duurt langer eer ik voldoende bij elkaar heb, omdat we de blikken maar mondjesmaat kunnen laten afkeuren.'

'Het hoeft geen hele vrachtwagen te zijn', probeerde de Chinees nogmaals.

Graham knikte weer en stond op. 'Misschien over enkele weken een halve jeep, monsieur Kiao.'

Ze keerden terug in de hal. Terwijl de sergeant op gepaste afstand achter de Chinese handelaar liep, zag hij dat de Vietnamezen verdwenen waren. De korporaal stond verveeld naast de vrachtwagen met zijn handen in de zij. Graham was er zeker van

dat hij geen poot had uitgestoken om de werknemers van Kiao Import & Export te helpen.

Hij zag Meiying aan de andere kant van het voertuig tevoorschijn komen. Ze glimlachte naar hem terwijl ze terugliep naar het kantoor. Graham glimlachte op zijn beurt maar dwong zichzelf direct daarna zijn gezicht af te wenden. Tot zijn ergernis merkte hij dat de korporaal haar wel ongegeneerd nastaalde. Hij knipte met zijn vingers. Toen hij de aandacht van de onderofficier had, maakte hij hem met een autoritair gebaar duidelijk dat hij achter het stuur van de vrachtwagen moest plaatsnemen.

Graham schudde Kiao plechtig de hand terwijl achter zijn rug de dieselmotor met veel lawaai aansloeg. Hij sprong in de cabine, sloot de passagiersdeur en wachtte met de chauffeur tot een van de Vietnamezen de toegangsdeur geopend had. Tegelijk met het zonlicht kwam er een vlaag zand en stof binnengewaaid. De korporaal gaf gas. Graham zwaaide naar Kiao maar probeerde daarna nog een glimp van het meisje op te vangen. Hij zag haar in de deuropening van het kantoor de vrachtwagen nakijken.

‘Lekker wijf hè, *sarge*? Voor een spleetooi tenminste.’

‘Als je het de volgende keer maar niet in je hoofd haalt dat woord te gebruiken.’

‘Welk woord; lekker, wijf of spleetooi?’

‘Alle drie’, bromde Graham.

Het bedrijf van Kiao bevond zich aan de rand van Cholon, de uitgestrekte Chinese wijk van de Vietnamese hoofdstad. Van buitenaf viel het nauwelijks op tussen de vele laagbouw, al was het, net als de rest van Cholon, een stuk minder vuil dan de buitenwijken van Saigon, vond Graham. Hij had het zijraam aan zijn kant van de cabine aanvankelijk opengedraaid om de hitte te laten verwaaien, maar het raam na een kwartier weer toegedraaid omdat de stank van uitlaatgassen, verbrand rubber en stront hem op de keel sloeg. Geen enkele stad kon zó smerig zijn als Saigon, dacht hij bij elk bezoek weer.

De vrachtwagen naderde een kruispunt waar een eenzame politieagent het verkeer trachtte te regelen. De meeste brom-

mers, fietstaxi's en militaire voertuigen negeerden zijn aanwijzingen en probeerden zo goed en zo kwaad als het ging volgens eigen inzicht aan de overkant te komen. Graham zag hoe een oude *traction avant* zich door een meute brommers ploegde. Aan het stuur zat een Europeaan van middelbare leeftijd. Toen de Citroën hen kruiste, merkte Graham dat de chauffeur een sikbaardje had en een knijpbrilletje droeg. Net als zijn auto leek hij wel een vooroorlogs model, van een huisarts die op patiëntenbezoek ging.

Graham voelde hoe hij in de zetel achteruit werd gedrukt toen de vrachtwagen weer wat vaart kon maken.

Eastlake toeterde een fietstaxi die hardnekkig voor hen bleef rijden van de weg. De chauffeur had een jonge Chinese als passagier. In het passeren zag Graham hoe ze zichzelf koelte toewuifde met een waaier en haar gezicht daarachter verborg, alsof ze een keizerlijke concubine was in het oude China.

Heel geleidelijk dunde de verkeersstroom vóór hen uit. De vrachtwagen kon zijn sukkeldrafje verruilen voor een normale snelheid. Graham waagde het erop het raampje weer open te draaien. Tussen zijn benen stond de rugzak met de kostbare lading voor zijn andere bijverdienste.

'Klim aan boord en houd je wapens gereed, maar houd de veiligheidspal erop. Veel te veel kuilen in de weg. Ik wil niet dat er iemand per ongeluk geraakt wordt!'

De luitenant brulde zijn bevelen over de lengte van het korte konvooi. Graham bestudeerde hem terwijl hij op de treeplank van de vrachtwagen een sigaret zat te roken. Luitenants fascineerden hem altijd, omdat het zo weinig had gescheeld of hij was er zelf een geworden. In plaats van Calahan had hij hier zelf kunnen lopen: zwetend, vloekend, tierend. De roodharige officier moest het niet makkelijk hebben in de tropische zon. Zijn sproeten leken wel brandpunten. Om de haverklap bewoog zijn rechterhand zich naar het pistoolholster op zijn heup, als om zich ervan te vergewissen dat de Colt .45 waarmee het Marine Corps zijn luitenants uitrustte er nog altijd in stak.

Calahan schopte tegen de banden van een van de trucks, alsof zelfs dat deel uitmaakte van zijn taak, en liep daarna naar de vrachtwagen van Marquand en Eastlake toe. Zijn blik gleed vluchtig over de laadbaak die, in tegenstelling tot de andere trucks, niet tot de nok toe gevuld was.

‘Zonde dat jullie maar zo weinig terug kunnen nemen’, merkte hij op.

‘We zijn nu eenmaal bedonderd met die rijst, luitenant. Ik ben al blij dat we alle zakken tijdig hebben kunnen dumpen, voor de hele lading besmet raakte. Ik heb de handelaar van wie we ze hebben gekocht van onze lijst van leveranciers geschrapt.’

De leugen kwam zonder haperen over Grahams lippen.

‘Dat is wel het minste’, antwoordde Calahan. Hij nam naast Graham plaats en duwde zijn helm naar achteren. Dikke zweetdruppels parelden op zijn voorhoofd. Een paar verdwaalde haren plakten er tussen als naaktslakken in hun eigen slijmspoor.

‘Sigaret, luitenant? Ik heb Winston, uw eigen merk.’

Calahan nam er een aan uit het pakje dat hem werd voorgehouden. De eerste diepe teug leek hem wat te kalmeren, maar Graham voelde de ongerustheid uit de ander stralen als de hitte uit een vlam.

‘De gevaarlijkste plekken zijn die waar Charlie sampans in een bocht kan verbergen en waar dijken en bosjes voldoende beschutting bieden voor zijn mortieren’, zei de sergeant ongevraagd.

Calahan knikte en staaarde voor zich uit in de berm. ‘Dat weet ik ook wel. Ik heb ze aangekruist op de stafkaart. Het zijn er zo veel dat mijn kaart één groot kruis lijkt te zijn geworden.’

‘Het zijn er niet zoveel als u denkt, luitenant’, stelde Graham hem gerust. ‘De *gooks* willen snel toeslaan maar ook direct weer weg. Dat beperkt het aantal plekken. Op de heenweg is er ook niks gebeurd.’

‘Ik weet het. En Vung Tau is amper vijftig mijl en Charlie valt overdag zelden konvooien aan.’ De geruststellend bedoelde woorden werden toch op sombere toon uitgesproken.

‘Zodra u iets vermoedt, laat u de Ontos¹ voorop granaten afschieten en de machinegeweren op de trucks de ene na de andere ronde afvuren. Beter voorkomen dan genezen, luitenant.’

Calahan keek sceptisch. ‘Ook als er nog niet geschoten is?’

‘Beter wat ammo verspillen dan een half konvooi. En als er in de buurt boeren aan het werk zijn, maken ze zich toch wel uit de voeten zodra ze ons zien naderen.’

De jonge officier pufte zenuwachtig aan zijn sigaret. Hij leek nog steeds niet overtuigd.

‘Luitenant,’ probeerde Graham het nog eens, ‘dit is maar een klein konvooi, amper vijftientig trucks, grotendeels geladen met rijst en andere levensmiddelen. Vietnamezen verspillen niet graag voedsel, of het nou communisten zijn of niet. Ik denk dat ze de lading graag zouden stelen, maar vernietigen... dat krijgen ze volgens mij niet over hun hart.’

Calahan stond op en zette zijn handen in zijn zij. Graham zag grote zweetplekken onder zijn oksels. ‘Bedankt voor de raad, sergeant. Ik geef je trouwens twee *marines* mee in de laadbak. Jouw truck oogt toch wat kwetsbaar, zo half geladen.’

Grahams mondhoeken zakten naar beneden. Twee pottenkijkers die bovendien enkel vijandelijk vuur konden aantrekken. Hij bood de luitenant geen tweede sigaret aan.

‘Beetje een zenuwlijder, die luitenant, niet?’

Graham knikte. ‘Een groentje, hè? Ik snap eigenlijk niet dat ze zo’n broekie de verantwoordelijkheid voor een konvooi toevertrouwen, ook al is het maar een klein konvooi.’

Eastlake startte de vrachtwagen. De versnellingspook begon te trillen alsof hij zich in een vergevorderd stadium van Parkinson bevond.

‘Tekort aan officieren, *sarge*. Het laatste jaar nemen ze iedereen aan. Ik heb horen zeggen dat het gemiddelde IQ schrikbarend daalt en dat sommige soldaten zo goed als debiel zijn.’

1 Ontos: lichte en zeer wendbare Amerikaanse tank met zes stuks geschut, veel gebruikt door de Marines in Vietnam.